UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för arkeologi
Erik Sandén
Johan Linderholm

RAPPORT

94-08-18

Rapport över arkeologisk förundersökning, Tvåråmark 1:4, Sävar socken Västerbotten

Bakgrund och målsättning

Vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering i Sävar socken 1989 hittades dels en boplatsvall (Raä 202) och ett fångstgropssystem (Raä 206). Delar av boplatsvallen och fångstgropssystemet har undersökts av institutionen för arkeologi vid Umeå universitet 1992 och 1993. Resultaten visar att boplatsvallen utgör resterna av en bostad från äldre bronsåldern med en datering till ca 1700-1600 B.C. Boplatsen låg nära det dåtida havet och säljakt har varit en viktig aktivitet. Två fångstgropar undersöktes även vid samma tillfällen. Dessa är ännu ej daterade. Analysen av området visar att området som nu är aktuellt för täktverksamhet var en havsstrand vid tiden för bosättningen vid boplatsvallen. Om innevånarna i denna hade aktivitetsområden nära stranden bör dessa ha legat inom området för förundersökningen. I området har det på två ställen tidigare framkommit avslag i samband med markskador ca 80 och 150 m från boplatsvallen, nära den myrkant som utgör den forntida stranden.

Målsättningen för förundersökningen är att undersöka i vilken mån det finns spår efter aktiviteter som kan kopplas antingen till bosättningen vid boplatsvallen eller till verksamhet kring fångstgroparna.

Administrativa uppgifter

Förundersökningen är beställd av Forsmarks schaktmaskiner AB i Sävar efter beslut av länsstyrelsen 1994 06 20 (dnr 220-5441/94)

Förundersökningen har genomförts av Institutionen för arkeologi vid Umeå universitet under ledning av Erik Sandén.

Fältarbetena utfördes under tiden 940621-940623 av Erik Sandén och Jesper Salander. Sammanlagt användes 6 arbetsdagar till fältundersökningen.

Beskrivning av området

Området som är aktuellt för förundersökning är ca 100m långt (N-S) och 20 till 50 m brett (Ö-V). I norr begränsas området av en kallkälla, i väster av en myr, i söder av en grustäkt och i öster av en ås. Marken består av isälvssediment i form av sand och grus. området är beväxt med gles tallskog och enstaka granar.

Metoder och genomförande

För att få ett grepp om spridningen av aktiviteter som lämnat materiella spår efter sig gjordes en liten provgrop med spade (ca 20x20 cm) var femte meter där marken bestod av sand. Närmare åsen var de svårt att komma ner med spaden. Groparna lades in i samma koordinatsystem som användes vid tidigare undersökningar av Raä 202 och 206. Proven sållades sedan. I det första skedet togs 122 gropar upp. Två av dessa gav fynd, 1 avslag med eventuella retuscher vid 190/143 och 178 avslag vid 240/143. Kring dessa gropar togs flera gropar tätare för att se om det kunde vara frågan om större ytor med fynd (sammanlagt 12 gropar). Vid 240/145 hittades då ännu ett avslag.

Då de tidigare kända fynden och de nyfunna alla låg inom 15 meter från myren kan man tänka sig att de flesta aktiviteter som förekommit i området var förlagda nära den forntida stranden. Därför lades två nya rader av gropar med fem meters mellanrum mellan de groprader som grävts tidigare. Dessa nya rader försköts 2,5 m i förhållande till de gamla. Dessa nya gropar var 34 stycken. Ett avslag hittades vid 197,5/140,5

Fynd

Vid undersökningen tillvaratogs de fynd som påträffades, dessa fördelar sig som följer.

koord	typ	material	antal	vikt
dumphög	avslag	kvarts	1	4,5g
190/143	avslag	kvarts	1	3,1g
197,5/140,5	avslag	kvarts	1	0,7g
240/145	avslag	kvarts	1	19,6g
240/143	avslag	kvarts	175	296,02g
240/143	avslag	grönsten?	3	0,3g
		summa	182	324,22g

Avslaget vid 190/143 ar mycket tunt och i ett fint material. Samma material återfinns även i avslag i boplatsvallen. Eventuella retuscher på ena sidan antyder att avslaget använts som redskap.

Bland avslagen vid 240/143 hittades 8 avslag som bar spår av en ursprunglig svallad yta. detta innebär att avslagen har slagits från en rå natursten och inte från ett till platsen transporterat förarbete. Till skillnad från detta är avslagen av grönsten mycket små och härstammar troligen från retuschering eller slutfasen av tillverkning av ett redskap. Om avslagskoncentrationen utgör en verkstadsplats har både grovutformning och färdigställande av redskap av olika råmaterial förekommit på platsen.

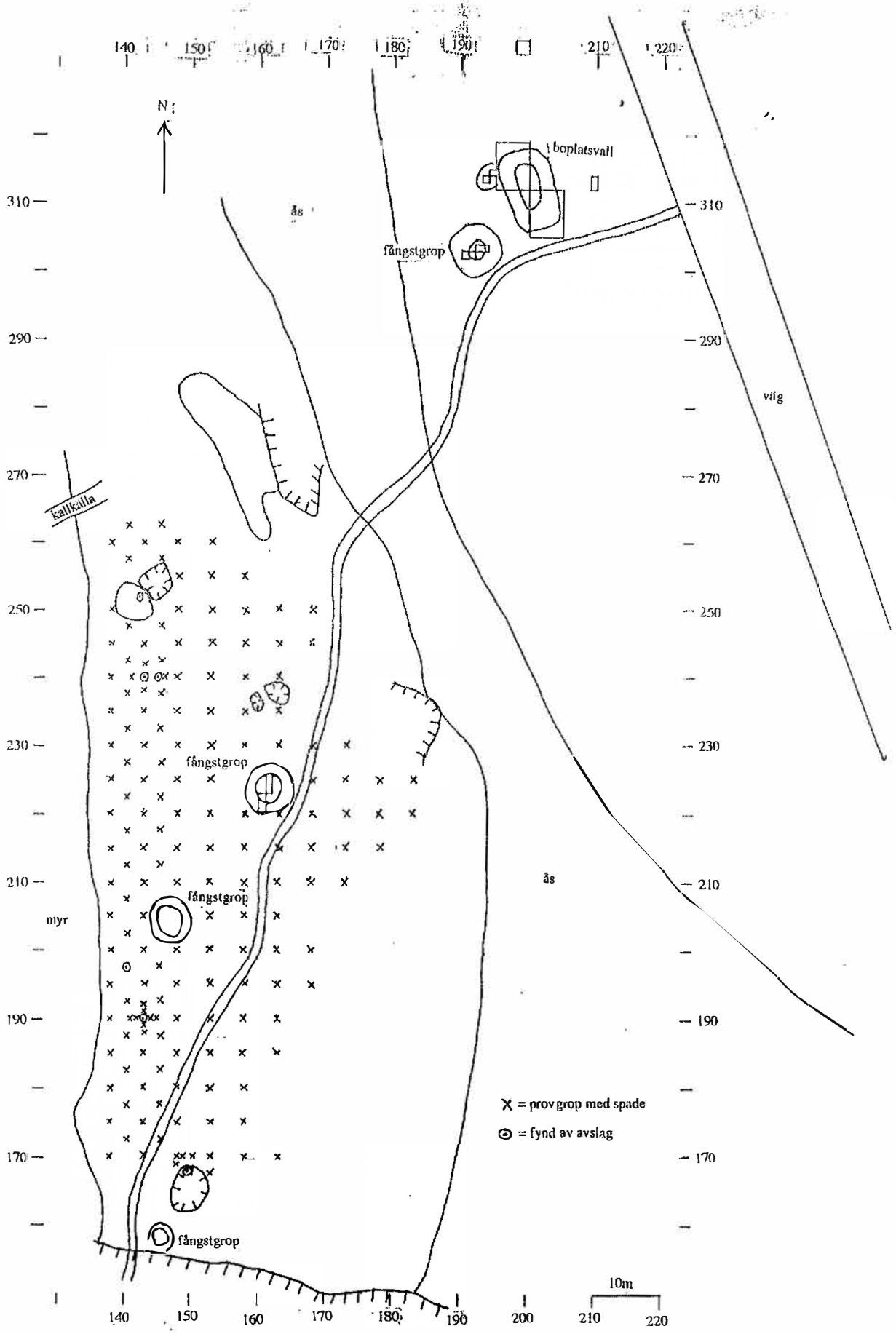

Fig. 1. Plan över det undersökta området med provgropar och fyndplatser markerade.

Fosfatkartering (av Johan Linderholm, inst f arkeologi Umeå universitet)

En fosfatkartering genomfördes 940623 i samband med den arkeologiska förundersökningen med syfte att lokalisera områden med eventuell bosättning.

Inom undersökningsområdet är podsoljord dominerande jordmånstyp. Jordarten består mest av sand. De analyserade proverna är tagna i podsoljord, ur B-horisonten.

Jordproven analyserades av Fosfatlaboratoriet vid UV-Visby. Fosfathalten anges som mg P_2O_5/100 g (P°) torrvikt extraherad med 2% citronsyra.

Undersökningen omfattar totalt 35 prov. Halterna varierar mellan 2 till 55 P°. Resultaten av analyserna ger inga direkta boplatsindikationer då halterna är kvantitativt sett låga, i jämförelse med erfarenheter från tidigare undersökningar. Två smärre områden kan med svag förhöjning, i anslutning till en fångstgrop kan iaktagas men det rör sej som sagt om en svag förhöjning. Vid en eventuell fortsatt arkeologisk undersökning bör ett visst intresse läggas härvidlag.

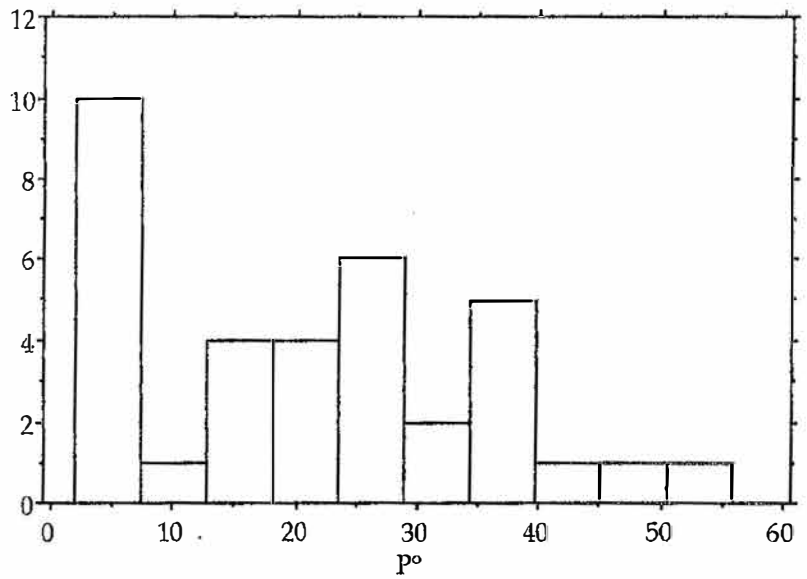

Fig. 2. Frekvensfördelning för 33 prov från Tvärråmark 1:4.

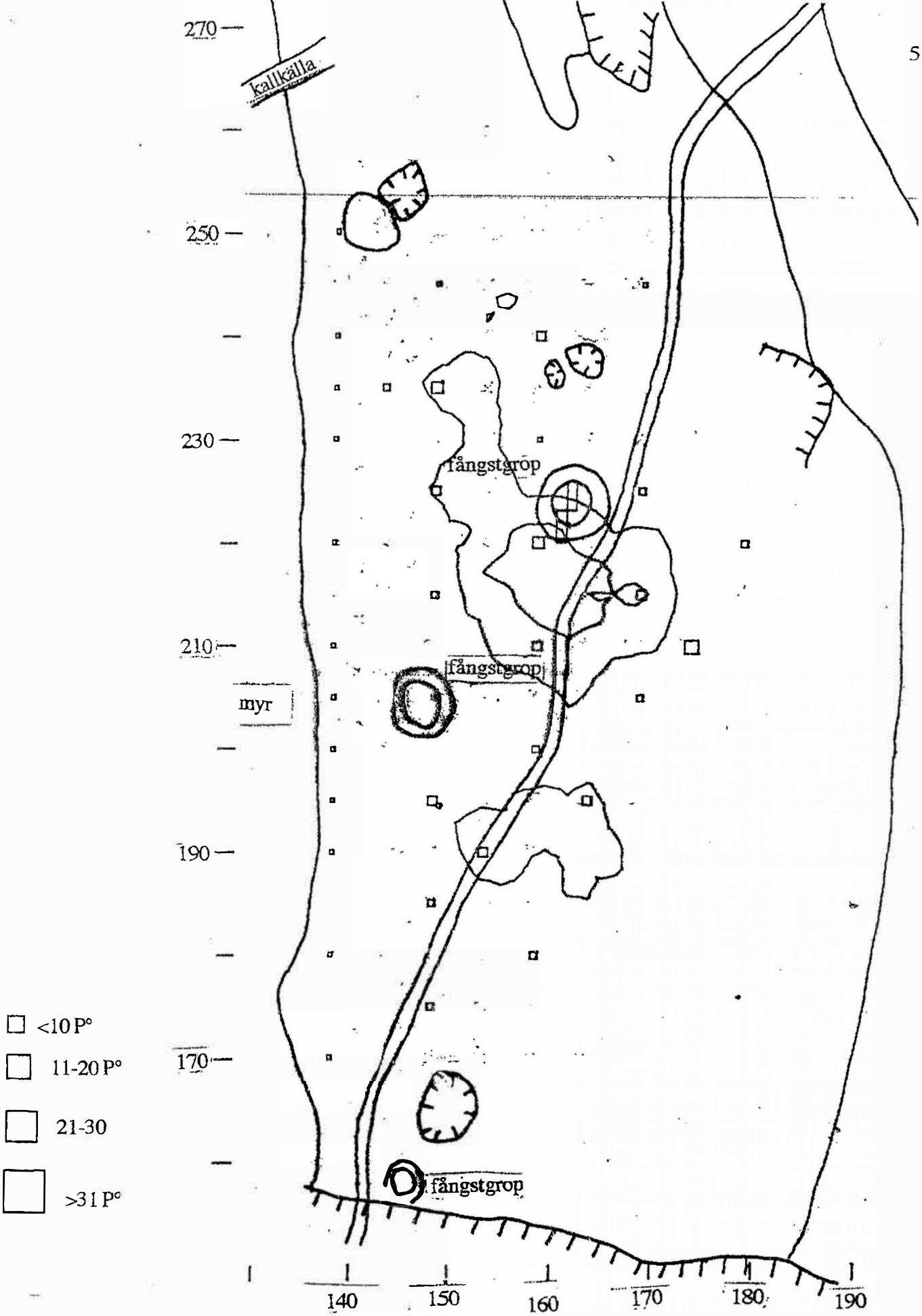

Fig. 3. Spridningskarta för proven från Tvåråmark 1:4.

Resultat

Förundersökningen visar att det förekommer tidigare icke kända förhistoriska lämningar inom området för förundersökningen. på fyra ställen har det framkommit avslag vid provtagning med spade. av dessa fyra fynd består tre av ett avslag vardera medan ett fynd består av 178 avslag. Fynden vid 240/143 och 240/145 verkar härröra från en verkstadsplats som låg nära den forntida strandlinjen. Fynden ligger endast 2 meter från varandra. Fynden vid 190/143 och 197,5/140,5 ligger ca 8 meter från varandra och kan kanske även ses som tillhörande samma aktivitetsyta. Avslaget från 190/143 är av en mycket tät och fin ljus kvartsit. Samma material återfinns även inne i boplatsvallen på östra sidan om åsen.

Fosfatkarteringen visar inga entydiga resultat men halterna är sådana att området inte kan tolkas som en forntida bosättningsyta utan utnyttjats för tillfälliga aktiviteter som till exempel tillverkning av stenredskap ellr aktiviteter kring fångstgroparna.

Aktivitetsytorna med stenbearbearbetning kan troligen kopplas samman med boplatsvallen Raä 202 Sävar sn som ligger på östra sidan om åsen ca 60 m norr och ca 70 m öster om fyndplatserna